

Ключевые слова: эстетическая среда, моральные качества, воспитательная среда, внешняя и внутренняя социальная среда, комплекс этических взглядов.

COMPLEMENTARNOST AESTETICAL IN PROCESS OF FORMING SOCIAL VALUES STUDENTS YOUTH

V.V. Sizov

The features of influence aesthetic environment on formation complex ethical views, moral abilities and social significant vital value among students youth of creative higher educational establishment are considered in the article.

Key words: aesthetic environment, moral abilities, educational environment, external social environment, complex of ethical views.

Сізов Віталій Валерійович – кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри соціальних дисциплін Дніпропетровської консерваторії ім. М. Глінки (м. Дніпропетровськ, Україна). E-mail: rimma.sizova@gmail.com

Sizov Vitaly Valeriyovich – candidate of pedagogical sciences, associate professor. The head of social disciplines department of Dnipropetrovska conservatory by name M. Glinka (Dnipropetrovsk, Ukraine). E-mail: rimma.sizova@gmail.com

УДК 373.033 (4-01)

ЕСТЕТИЧНЕ ВИХОВАННЯ МОЛОДІ В УМОВАХ МУЗИЧНОЇ КОНСЕРВАТОРІЇ

Я.А. Славська

У статті висвітлено умови, котрі сприяли розвитку естетичного виховання в другій половині ХХ на початку ХХІ століть. Здійснено історико-педагогічний аналіз тенденцій шкільного естетичного виховання в контексті ідей сталого розвитку. Визначено основні етапи його розвитку; здійснено науково-теоретичне обґрунтування сучасної парадигми естетичного виховання. На основі системного аналізу виявлено загальні тенденції у визначенні теоретико-методологічних засад естетичної освіти. Визначено основні підходи до диференціації естетичної освіти. Узагальнено досвід відображення естетичного компоненту в змісті виховної роботи. Показано

ийляхи удосконалення та підвищення якості естетичної підготовки студентської молоді.

Ключові слова: естетичне виховання, естетична освіта, сталий розвиток.

Формулювання проблеми в загальному вигляді. Формування естетичної культури у широких верств населення є загально визнаною домінантою в сучасному русі різних країн. У зв'язку з цим особливого значення набувають естетичні імперативи, покликані здійснювати облагороджуючий вплив на людину, виховувати її в дусі гуманістичних ідеалів і цінностей, прищеплювати почуття відповідальності. Центральне місце при цьому відводиться сім'ї та школі, де отримує підготовку до життя переважна більшість дітей та молоді. Саме тут створені більш сприятливі умови для здійснення тривалого педагогічного впливу на молоде покоління в дусі сучасної естетичної парадигми.

Об'єкт дослідження становить процес естетичного виховання.

Предметом дослідження є загальні тенденції розвитку естетичного виховання та їх актуалізація у навчально-виховному процесі консерваторії.

Аналіз наукових досліджень та публікацій. У зарубіжній та вітчизняній літературі досить поширеним є термін «освіта в галузі навколишнього середовища», що включає естетичне виховання. Її змістом є свідомий і планомірний неперервний процес оволодіння людиною знань про природне середовище протягом всього життя, метою якого є усвідомлення основних характеристик середовища життя, ставлення до природи, на основі чого людина прагне до збереження й покращення її з метою забезпечення існування людського роду нині і в майбутньому [1, с. 328].

За результатами аналізу наукових праць з проблем естетичного виховання [1-3], можна зробити висновок про те, що не існує прямої залежності між обсягом естетичних знань та формуванням відповідних рис особистості.

Однією з головних причин низької ефективності традиційної системи естетичного виховання, на наш погляд, є суперечність, що виникає між неусвідомлюваним, негативним, байдужим ставленням до світу природи, низьким рівнем естетичної вихованості та необхідністю бачення сучасних взаємовідносин між природою та людиною. Виникає завдання сформувати вміння оцінювати і прогнозувати наслідки втручання людини в навколишнє природне середовище, здійснювати

заходи щодо оздоровлення природи та самої людини. Розв'язання цієї суперечності можна здійснити різними шляхами.

Основне завдання статті полягає у тому, щоб проаналізувати стан і визначити загальні тенденції розвитку естетичного виховання та узагальнити практичний досвід підготовки молодого спеціаліста, який слугуватиме вдосконаленню даної галузі педагогічної теорії і практики в Україні.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих результатів. У деяких університетах введено самостійну дисципліну – соціальну екологію, що ґрунтується на системному підході до соціальних проблем. Її основні методологічні посилання виходять з того, що концепція тотальної влади над природою є хибною. Шкода, яку людство наносить природі антропогенною діяльністю, є одночасно ударом по самій людині. Звідси актуалізується питання про рівень культури – один з найважливіших показників ступеня духовності й моральності як особистості, так суспільства в цілому.

Разом з тим, педагогічна теорія й практика показали, що естетичне виховання має три основних напрями:

- засвоєння та розвиток природничо-наукових і технічних знань про взаємодію суспільства й природи;
- розвиток свідомості, формування ціннісного ставлення до світу людей і природи;
- розвиток потреби у спілкуванні з природою, бажання і вміння зберігати та примножувати її багатства.

Вивчення проблем естетичного виховання актуалізується з кінця 70-х років ХХ століття. Серед прогресивних тенденцій відзначено наступні:

- визначення принципу міждисциплінарності й комплексного розкриття проблем;
- взаємозв'язок теоретичних знань з практичною діяльністю;
- концентрація естетичного змісту не тільки у фундаментальних, а й у спеціальних узагальнюючих темах та інтегрованих курсах, що розкривають взаємодію суспільства і природи;
- поєднання аудиторних занять з безпосередніми контактами у формі екскурсій, трудових практикумів, польових таборів;
- використання проблемних методів навчання у вигляді рольових ігор, екологічних клубів, поєднання різноманітних форм позакласної роботи.

У педагогічних дослідженнях, що проводилися у 70-80-ті роки ХХ століття було визначено мету, завдання та зміст навчально-виховної роботи з охорони навколишнього природного середовища та відповідно до них розроблено концепцію естетичного виховання.

Вихідними положеннями естетичного виховання було визнано:

- актуалізацію естетичних стосунків у системі соціальних стосунків і зростання ролі відповідального ставлення індивіда до природи, зумовленого опорою на моральні й правові принципи;
- відповідальність за збереження природи як мету й результат естетичного виховання, визначеного на початку 80-х років ХХ століття як новий напрям педагогіки в дошкільних закладах, загальноосвітніх школах, вищих навчальних закладах та інших навчально-виховних установах;
- надання естетичному вихованню статусу загальнодержавної політики;
- створення й розвиток системи естетичного виховання у зв'язку з необхідністю зміни застарілих понять і уявлень про невичерпність природних багатств та необмежені можливості біосфери до самовідновлення й самоочищення, подолання споживчого підходу, пов'язаного із зневагою до суспільних потреб і майбутнього стану природи;
- визначення підсистем естетичного виховання в загальноосвітній школі: естетичне виховання в процесі вивчення окремих предметів, на міждисциплінарному рівні, в процесі поглибленого й диференційованого навчання, в позаурочній і позакласній роботі; принципи естетичного виховання.

Серед завдань естетичного виховання виділено:

- засвоєння провідних ідей, естетичних понять, на базі яких досягається оптимальний вплив людини на природу відповідно до її законів;
- розуміння різнобічної цінності природи як єдиного джерела розвитку виробництва та культури;
- оволодіння прикладними знаннями, уміннями та практичними навичками раціонального природокористування, розвиток спроможності оцінювати стан навколишнього середовища, приймати правильні рішення і не припускати негативного впливу на природу в суспільно-трудовій діяльності;
- свідоме дотримання норм, що виключають нанесення шкоди природі, забруднення і руйнацію природного середовища;

- розвиток духовної потреби людини спілкуватися з природою, усвідомлення впливу, що облагороджує її бажання пізнати закономірності природи;

- активізація діяльності з метою поліпшення природного і культивованого середовища, нетерпимого ставлення до дій людини, що приносять шкоду природі, пропаганда природоохоронних заходів.

Слід зазначити, що на сучасному етапі розвитку людства переважна більшість завдань естетичного виховання, визначених видатними науковцями, ще достатньо не вирішена. В контексті нашого дослідження, окреслені завдання повинні бути акцентовані на розвиток позитивної мотивації до навчання, шляхом включення до пізнавальної діяльності студентів консерваторії.

Загальним завданням естетичного виховання вчені вважають формування свідомості особистості. Воно конкретизується на рівні трьох основних завдань:

1. Формування адекватних уявлень.
2. Формування ставлення до природи.
3. Формування системи умінь і навичок (технологій) взаємодії з природою.

Ми вважаємо, що після вирішення загальних завдань слід перейти до наступного етапу: формування переконань у необхідності природоохоронної діяльності, оскільки вони ґрунтуються на міцних знаннях, що тісно переплітаються з волею, становлять зміст мотивів діяльності, справляють істотний вплив на напрям мислення й дій, внутрішньо зумовлюють лінію поведінки, формують настанови студентів.

Аналіз сучасного стану естетичного виховання свідчить про високий рівень наукової обґрунтованості проблеми і, разом з тим, про необхідність створення системи естетичного виховання, основними напрямками якої є:

- естетизація змісту навчальних предметів, актуалізація в них проблеми збереження середовища, в якому ми живемо і без якого наше існування є неможливим;

- комплексне висвітлення проблем у науково-популярних виданнях, періодичній пресі, телебаченні, що буде сприяти формуванню дбайливого ставлення до природи та усвідомленню її цінності;

- формування цілісної уяви про взаємодію суспільства й природи як основи світогляду особистості.

Слід зазначити, що увага до естетичного виховання посилювалася тим швидше, чим скоріше відбувалося усвідомлення незворотності змін у навколишньому середовищі, руйнування традиційних поглядів на вичерпність природних ресурсів, необхідність формування свідомого ставлення згідно з вимогами моралі.

Сучасна екологічна ситуація змушує по-новому оцінювати вплив господарської діяльності людини на природне середовище і вимагає перегляду багатьох чинників світоглядного, методологічного й соціального плану на комплекс «природа-суспільство».

На сучасному етапі розвитку суспільства естетичне виховання має ґрунтуватися на єдності теоретичного й виробничого навчання, навчальної та позанавчальної діяльності студентів. Особливо важливим є таке поєднання в системі вищої музичної освіти.

Важливою подією на початку 90-х років ХХ ст. було створення нового підходу до естетичного виховання, згідно з яким воно почало розглядатися не як частина загальної освіти, а нова мета сучасного освітнього процесу, єдино можливий засіб збереження й розвитку людини та продовження людської цивілізації.

З таким підходом ми погоджуємося, але вважаємо, що оптимальних результатів у здійсненні естетичного виховання можна домогтися за умов комплексного підходу до його реалізації, який передбачає врахування конкретних педагогічних умов для розвитку певних якостей особистості та науково-методичного забезпечення для їх створення.

Узагальнюючи вищезначене, можна охарактеризувати основні підходи:

- підхід, при якому педагог виступає реалізатором, а за певних умов – ініціатором цілей естетичного виховання. При цьому він виконує роль організатора самостійної пізнавальної, творчої діяльності студентів.

- комплексний підхід, що передбачає чітке й всебічне змістове, психолого-педагогічне, методичне, дидактичне забезпечення процесу естетичного виховання; щодо створення теоретичної моделі та методики формування естетичної вихованості. Для пошуків нових ефективних шляхів удосконалення естетичного виховання нами було здійснено аналіз існуючого досвіду естетичного виховання за кордоном.

Учені Великої Британії та США визначили, що головними напрямками освітньої політики розвинутих країн світу є демократизація

і гуманізація освіти; поєднання ролі держави та громадської й приватної ініціативи; свобода вибору вчителями методів і засобів навчання; увага до матеріального забезпечення реалізації освіти, залучення до освітніх потреб сучасних досягнень науки і техніки (комп'ютерної техніки, відеозапису, телебачення тощо); зацікавленість економічної сфери (концернів, фірм, трестів) у вдосконаленні освіти (створенні освітніх фондів і програм Форда, Карнегі, Сороса та ін.); координація діяльності освітніх закладів з релігійними, культурно-мистецькими та іншими громадськими об'єднаннями; дотримання всіма ланками освітньої системи встановлених у державі норм законодавства, а також історичних національних традицій.

Дослідниками зарубіжного досвіду виявлено тенденції, характерні для естетичної освіти та виховання у зарубіжних країнах: недостатнє усвідомлення людиною її взаємозв'язку з природою є основною причиною погіршення існуючого критичного стану природного середовища; зміщення акцентів естетичної освіти і виховання у площину практичної реалізації.

Провідні вчені відзначають, що підвищення естетичної грамотності населення у більшості держав здійснюється в системі формальної (школи, коледжі, університети, курси підвищення кваліфікації) та неформальної освіти (установи, що забезпечують підготовку на громадських засадах: громадські рухи, клуби, фонди, музеї, засоби масової інформації та ін.). Як особливу категорію виділено спеціальні форми освіти для працівників охоронних територій (курси персоналу, освітні центри). Природоохоронну та позашкільну діяльність учнів забезпечують табори, шкільні клуби, центри вивчення навколишнього середовища, молодіжні секції наукових товариств, окремі групи ентузіастів, громадські, релігійні, політичні, молодіжні об'єднання і групування, організуючі свою діяльність відповідно до сучасної концепції сталого розвитку.

Висновки

1. Встановлено, що теоретичні засади естетичного виховання за більшістю ознак є спільними для багатьох країн, але рівень її організації та практичного впровадження визначається соціально-економічними умовами конкретної держави.

2. Естетичне виховання визначено як особистісно орієнтований процес формування естетичної вихованості особистості, яка усвідомлює цілі та функції діяльності.

3. Доведено, що поняття «естетичне виховання» та «естетична вихованість» є взаємопов'язаними, і дозволяють виявити наступні показники естетичної вихованості:

- здатність усвідомлювати духовну та матеріальну цінність природи для усього суспільства взагалі й окремої особистості зокрема;
- рівень засвоєння ключових понять, законів, принципів, наукових фактів, що дозволяють визначити оптимальний вплив на навколишнє середовище в процесі діяльності та в повсякденному житті;
- уміння передбачати можливі наслідки своїх дій і упереджувати негативні впливи на навколишнє середовище в усіх видах діяльності;
- потребу в активній практичній діяльності щодо покращення стану довкілля;
- прагнення до професійного самовдосконалення та самопізнання.

У подальших дослідженнях можлива розробка питань забезпечення неперервності естетичної освіти.

Література

1. Славська Я.А. Еколого-естетичне виховання учнівської молоді у Великобританії / Я.А.Славська // Педагогіка вищої та середньої школи: Зб. наук. праць / За ред. В.К. Бурая. Вип. 20 – Кривий Ріг, 2008. – С. 327-331.
2. Славська Я.А. Психолого-педагогічні витоки розвитку фізичного виховання та спорту серед молоді Великої Британії у другій половині ХХ – на початку ХХІ століть / Я.А. Славська, О.В. Шевяков // Теорія і практика фізичного виховання / За ред. О.Г. Кучерявого, С.І. Белих. – №1. – Донецьк, 2012. – С.112-118.
3. Славська Я.А. Естетика поведінки: теорія, методологія, практика / В.В. Сізов, Я.А.Славська. – [Монографія]. – Дніпропетровськ, 2013. – 235 с.
4. Червонецький В.В. Загальні тенденції розвитку шкільної освіти в країнах євроатлантичного регіону у другій половині ХХ-на початку ХХІ століть: дис. ... доктора пед. наук: 13.00.01 / Червонецький Володимир В'ячеславович. – Луганськ, 2007. – 489 с.

ЭСТЕТИЧЕСКОЕ ВОСПИТАНИЕ МОЛОДЕЖИ В УСЛОВИЯХ МУЗЫКАЛЬНОЙ КОНСЕРВАТОРИИ

Я.А. Славская

В статье выявлены условия, которые способствовали развитию эстетического воспитания во второй половине ХХ в начале ХХІ веков в контексте идей устойчивого развития. Осуществлен историко-педагогический анализ тенденций эстетического воспитания. Определены основные этапы его развития. Осуществлено научно-теоретическое обоснование современной

парадигми естетического воспитания. На основе системного анализа выявлены общие тенденции в определении теоретико-методологических основ эстетического образования и воспитания. Определены основные подходы к дифференциации эстетического образования по функциональным признакам. Обобщен опыт отображения эстетического компонента в содержании воспитательной работы. Показаны пути совершенствования и повышения качества эстетической подготовки студенческой молодежи.

Ключевые слова: эстетическое воспитание, эстетическое образование, устойчивое развитие.

AESTHETICALLY BEAUTIFUL EDUCATION OF YOUNG PEOPLE IS AT TERMS OF MUSICAL CONSERVATORY

Y.A. Slavskaya

There were determined conditions that initiated development of aesthetic education in the second half of XX – beginning of XXI century in context of sustainable development. There was made historical-educational analysis of tendencies in school aesthetic education, major stages of its development were determined. There was made scientific-theoretical argumentation of modern paradigm of aesthetic education. Based on systematic analysis there were revealed common tendencies in determination of theoretical-methodological bases of aesthetic education. There were determined major approaches towards differentiation of aesthetic education by functional characteristics in accordance with periods of nature defensive movement. There was summarized experience of aesthetic component reflection within the school educational work. The ways of improvement and increasing the quality of aesthetic training of students were demonstrated.

Key words: aesthetic upbringing, aesthetic education, sustainable development.

Славська Яніна Анатоліївна – кандидат педагогічних наук, викладач кафедри соціально-гуманітарних дисциплін Дніпропетровської консерваторії ім. М. Глінки. E-mail: shevyakovy@inbox.ru

Slavskaya Yanina Anatolievna - candidate of pedagogical sciences, teacher of department of social humanitarian disciplines of Dnipropetrovsk conservatory by name M. Glinka. E-mail: shevyakovy@inbox.ru

УДК [159.923.2:39:37] (73)

ФОРМУВАННЯ ЕТНІЧНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ ОСОБИСТОСТІ В ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРІ США

О.М. Соболев

У статті розглянуто найважливіші фактори формування етнічної самоідентифікації в умовах полікультурного освітнього середовища. Також розглянуто основні чинники для регуляції самоідентифікації підлітків.

Ключові слова: освіта, цінність, етнічність, національне виховання, підлітки, самоідентифікація.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими і практичними завданнями. У нинішньому періоді розросту української громади виняткової вагомості набувають дослідження етнічної свідомості. Включення етнічної проблематики до предметного поля педагогіки, соціології, культурології, історії, етнолінгвістики, психології забезпечує багатобічне опрацювання етнічної свідомості. Дослідження педагогічних чинників формування етнічної свідомості дозволяють визначити внутрішні механізми та найкращі умови її розвитку.

У нашому суспільстві актуалізується питання діаспор, особливостей їх етнічного та культурно-побутового розвитку. Найбільш гостро в цьому контексті виникає проблема етнічної самоідентифікації в іноетнічному осередку. Увага до цієї проблематики продиктована в першу чергу необхідністю переосмислення процесів етнічного відродження, що охопили багато народів.

У модерній Україні уклалася ситуація конкуренції української і російської ідентичностей, коли українська мова може відчутти досить істотну загрозу своїй сутності. Проблема становлення етнічної ідентичності в межах України є на сьогодні надзвичайно актуальною.

Саме тому дослідження феномена ідентичності та її особливостей на теренах української діаспори у США сприятиме зростанню позитивної співвідношеності з нацією, а також підняття престижності приналежності до національно-етнічної категорії «українець» та набуті пріоритетний статус у політиці нашої держави.

Також важливою актуальною проблемою є духовно-моральне виховання підлітка-емігранта, яка пов'язана з тим, що в сучасному світі